

Col·lectiu de dansa Les Ranes, entrevista a càrrec de Cristina Mompeat Núñez

El dissabte 7 de maig, al Centre Cívic Convent de Sant Agustí, una primavera més, vèiem com el miracle del desig femení i l'amor al vincle i a la relació, donaven a llum el seminari de DUODA d'enguany: "La violència contra les dones: una realitat política". Darrere del miracle, temps i espais d'energia i potència femenina.

Al matí dues intervencions conduïdes amb mestratge van il·luminar racons difícils. L'Asunción López Carretero ens va parlar de "La política dels vincles" i la María-Milagros Rivera Garretas de "La còlera masculina davant d'allò altre". Podeu trobar ambdós textos en aquest mateix número.

A la tarda, el Col·lectiu de dansa LES RANES ens ofería una peça creada especialment pel seminari: "EN ELS RACONS DEL NOSTRE COS", viatge des del dolor i la foscor al color, la vida i l'alegria.

Les Ranes són cinc: la Rosa Cavallé, la Chabela Cortés, l'Ona Mestre, la Mireia Torrent i l'Àgnes Zander. Les acompanyaven en aquesta ocasió la Karina Vizcaino, cantant; la Sarina Röhr, actriu finlandesa que recità una poesia de Eeva Kilpi; i Tito Palau, pintora.

Em vaig trobar amb les cinc Ranes dies després del seminari per tal de compartir amb elles la seva experiència, la seva història, les seves

emocions..., per saber com havien arribat dels racons dels seus cossos als nostres.

L'Ona Mestre condueix un espai on es treballa amb el moviment com a camí de coneixement intern des de sí. D'aquest grup més ampli, que funciona fa molts anys, neixen un dia LES RANES.

ONA: A les sessions treballem per trobar-nos dintre el propi moviment. Es treballa amb la paraula, amb unes consignes... i cada persona es troba amb el seu moviment...

CHABELA: ¡Revelen! ¡que dóna gust! les coses que trobem a partir del nostre moviment.

ONA: Aquest treball és art que també et serveix "com a vida".

És per això que la vostra dansa té i transmet autenticitat, balleu allò autèntic de cadascuna en cada moment. A més, és un procés personal que es converteix en representació artística.

Així doncs, vosaltres, Mireia, Chabela, Rosa i Àgnes arribeu a les sessions de l'Ona. -Com hi arribeu i com acabeu sent vosaltres i no altres les Ranes?

ONA: Col·lectiu Ranes va sorgir d'una proposta concreta. M'havien encarregat una peça: *Acció en un Somriure*. Els hi vaig proposar i vam començar a treballar.

I el nom Col·lectiu Ranes... segur que té una història pròpia... les "ranes" són un animal sagrat a moltes cultures...

ONA: El nom el vaig proposar jo... Sí, és sagrat i també un animal molt purificador i lligat amb l'aigua del cel, amb la pluja...

CROAR...CROAR....CROAR....

L'Àgnes ha tret de la bossa una granota de fusta amb el lliom de cresta que li frega amb un petit pal traient-li el croar...croar...croar

ONA: ... la "rana" és un animal que m'agrada. Està vinculada a l'aigua. El procés evolutiu d'una "rana" és molt bonic. A més, a mi em recorda al silenci, aquesta sensació de barrejar la terra i el cel, l'aigua i el sol... el seu "croar" em filtra cap al silenci.

MIREIA: ...sí, i a la primera peça, justament treballàvem amb el silenci...

Parlem animosament. Riuen i riem. Parlen sobre quan va ser el principi de Les Ranes: la primavera del 2002 decideixen, per tant en fa tres, que Les Ranes van néixer.

ROSA: Jo fa onze anys que conec l'Ona. La vaig veure actuar un dia i em va agradar molt. Des d'aleshores que vaig començar a anar a les seves sessions.

CHABELA: Jo sóc la més vella! Des de l'any 92. Em va costar entendre el treball. Fins el tercer any no vaig dir "ara ho capto!" Havia fet art dramàtic, *clown*, malabars, acrobàcia... Havia provat algunes classes de dansa contemporània, però no acabava de trobar "el què". Sempre havia d'arribar a un lloc extern i estètic i això no m'acabava de fer el pes. Amb l'Ona havies de buscar a dintre teu i el cos et revelava moltes coses que no te les podies ni imaginar... també a partir de la intuïció, de la sensibilitat... et trobes a tu mateixa, com actues, com et comportes, com et relaciones, amb el teu cos i amb l'altre. Va ser molt interessant. Al principi vaig patir perquè et trobes amb els teus fantasmes, la teva ombra... un patir que ensenya i del qual s'apren molt.

MIREIA: Jo sóc bastant "reciente". Havia fet dansa clàssica, contemporània, improvisada i després més treballs de cos. "Per casualitat" vaig coincidir amb l'Ayako que em va parlar de l'Ona. Jo ja la coneixia perquè l'havia vist actuar... i tot i que em semblava molt "raro" (riuen amb complicitat) m'agradava.

Per a mi, el millor, és que el seu treball et fa estar molt a l'escolta de tu però després has de sortir cap a fora, no quedar-te allà amb tu... això encara em costa. Aquest estar dins i estar fora era quelcom que aleshores necessitava molt i m'hi vaig quedar. Les Ranes ja havien començat la primera peça i em van comentar si volia participar i així vaig entrar. Les granotes sempre m'han agradat molt i les Ranes també (riem plegades).

ÀGNES: Jo si que sóc la més jove. Vinc del món del *performance* de l'acció, de les arts visuals. Des del 92 que treballava en col·lectius diversos, molt al carrer, amb peces més conceptuals i polítiques, sobre fronteres, molt experimental... Però estava en una crisi molt profunda perquè treballava molt amb la veu i la veu no em sortia del cos. Feia dos anys que cercava algú que em pogués ensenyar a col·locar la veu en el cos. Un dia vaig entrar a un local a l'Eixample, passava per allà i vaig pensar: "aquí em diran què", i resulta que era on dona classes d'expressió corporal la Mireia i vaig dir:

- "¡escolteu! estic buscant una professora per treballar la veu i el cos"

i va aparèixer la Mireia que em va dir:

- "jo en conec una, és diu Ona Mestre"

em va agradar molt el nom i la vaig telefonar...

MIREIA: I temps després, vaig anar un dia a la classe de l'Ona i em vaig trobar a aquella noia que un dia havia entrat on treballa i havia preguntat per la veu i el cos i que mai més l'havia tornat a veure... (riuen, riem).

...el rosari de relacions... interconnexions ...

ÀGNES: I el treball funcionava i com que sóc molt exhibicionista, quan l'Ona va dir que muntaven una peça, jo vaig dir entusiasmada: "sí, sí, jo, jo". M'agrada molt treballar en col·lectius encara que és molt difícil

perquè has d'escoltar moltes veus. Les Ranes és un col·lectiu perquè no hi ha jerarquia, si que és cert que en moments difícils diem: "Ona, si us plau, dirigeix una mica", però en principi, la feina és una altra. És molt enriquidor, és "durillo" perquè s'ha d'escoltar molt...

Per què dius que és dur escoltar molt?

ÀGNES: Per què no hi estem acostumades... per això la primera peça va ser sobre el silenci.... Ja, ja, ja

És clar, perquè una cosa és escoltar i una altra acollir el que escoltes, el desig de l'altre...

ÀGNES: ...sí, i ha anat així, des de diferents escoltes... perquè som molt diferents...

MIREIA: Sí, suggerir alguna cosa i veure què passa, sense dir "tu fas això, tu faràs allò altre", anar provant i de vegades, fins el darrer moment no apareix allò que "és". És un treball que necessita temps...

Temps per trobar-se, trobar-vos, separar-vos i tornar a trobar-vos... Com trebal·leu quan teniu un projecte concret? Comenceu a treballar amb en els Racons del Nostre Cos arrel de la relació que l'Ona té amb la Remei Arnaus...

ONA: Sí, la Remei ens va proposar el tema. Primer ens vàrem espantar una mica, "¿violència? uí, uí, uí"... Explicar la violència no és gens fàcil.

Sens dubte, i a més amb el vostre treball en què primer cerqueu al vostre interior on s'intueixen dificultats i complexitats enriquidores i doloroses també...

ONA: ... sí, el treball remou. Vam anar a parlar amb la Remei i l'Elisa Varela, i ens va agradar molt l'enfocament; ens vam quedar tranquil·les sabent que podíem treballar el femení com a potència, allò que crea,

que és vida, que s'ha d'entendre i portar endavant. Vam començar amb molta marxa, treballant amb molta informació de l'exterior, vam llegir molt i després va arribar un moment d'aturada, quan vam entrar a molta informació nostra, l'interior... Parlant des de mi, veus que tu mateixa tens traves i llocs on t'acorralles. I és el que deies abans, una cosa és escoltar i una altra diferent entendre el que estàs escoltant, i això ha passat a "Racons". Totes hem treballat coses a la peça en les quals totes ens podríem veure reflectides i, a més, cada una es pot veure en el que està expressant.

Quan veus que tu tens a dintre ràbia, ira, llocs on sents "*quantas vegades he claudicat*"... i quan veus dinàmiques que has repetit moltes vegades, en cicles, amb parelles, en relacions amb homes, amb la família, amb amigues, en relació a tu mateixa... aleshores dius "*què tinc aquí...*", no parles tant amb les altres, t'amagues... I després d'aquesta fase, un altre cop l'espiral torna a pujar i cadascuna comença a dir: "*jo vull fer això, jo vull fer allò...*" i poc a poc, sense saber exactament què fas o cap on aniràs, des d'allò petit i propi dius: "*jo entraré a escena amb aquesta faldilla perquè sento això*" i poc a poc va sorgint el que en realitat tenim latent i que només cal escoltar perquè vagi sortint.

És com si treballéssiu des d'un lloc serè, a l'interior dels cossos, a l'espera i a l'escolta del que s'ha de moure... Les Ranas assenteixen.

CHABELA: Sí. Va ser molt interessant la proposta de l'Àgnes per treballar amb els papers d'agressor, víctima i mediador... quelcom terapèutic....

ÀGNES: ..., "juegos que jugamos", de la psicologia transaccional, proposta que parla d'aquest triangle. Ens trobàvem els divendres per parlar i llegir, i els dissabtes per assajar i treballar amb el cos el que havíem estat discutint el dia abans. Havíem estat parlant de quins eren els rols i els estereotips de l'agressor, de la víctima i del mediador i ens encallàvem i vam practicar amb els rols, cada una ocupava un dels llocs i anàvem canviant, totes vam ser víctima, agressor i mediador...

MIREIA: Va ser molt interessant, cada una vivia els personatges de forma molt diferent...

ÀGNES: Vam fer sessions diferents, un dia amb aquest triangle, altres dies vam treballar amb les emocions, altre amb els llocs del cos femení-masculí... i després d'aquestes sessions d'experimentació on ens ajuntàvem, ens separàvem altra vegada. I quan una parlava explicant el que havia sentit, les altres escoltavem i dèiem el que havien vist de l'altra sense jutjar, sense criticar, com a observadores, i aquest diàleg era molt important. També escrivim molt, del que hem vist de les altres i en nosaltres mateixes, portem un tipus de diari... així anem construint.

En els racons del nostre cos hi ha una estructura, cinc "solos", cinc dones amb l'acompanyament de les altres...

ROSA: És així arrel d'una proposta de l'Ona, que un dia ens va dir "poseu-vos la violència en alguna part del cos".

ONA: ... te n'adonaves que tu podies estar a qualsevol dels llocs i ser qualsevol dels personatges... I ho veies tan clar i tan fort...

MIREIA: I de vegades senties que la víctima i l'agressor estaven a un lloc semblant... recordo molt aquesta sensació de posar-me en el lloc de la víctima i sentir molt l'agressor, i sentir molt també que l'agressor és víctima, i sentir que la víctima és agressora... no era tan fàcil de delimitar...

Reconèixer els llocs de la violència en una mateixa... Com treballeu el posar-vos la violència en un lloc del cos, és com ara sentir que la tinc al genoll dret...

CHABELA: És que ho sents ... treballes amb una col·locació del cos i vas sentint ... va venint.

ÀGNES: Per exemple, jo la tenia als peus...

Si, això és fa evident en el teu "solo" quant et colpeixes un peu amb l'altre, és tan contundent... és tant de dins cap enfora... la memòria del propi cos que pren forma i s'expressa...

CHABELA: ... si et col·loques, procures que no domini la raó, que aflori la sensibilitat, i el cos comença a parlar... et comences a moure i en un principi no saps què fas, mous allò que sents... va sortint la teva història, el concepte que tens de qualsevol cosa en aquell moment. Tu mateixa et sorprens i sorprens a les altres... i vas trobant un sentit... vas relacionant, ho vius una i altra vegada, es van sumant coses i tot va prenent sentit, de cop surt una història que tu no l'havies pensada però que ja la tenies dintre, i és real i totalment sentida.

MIREIA: ... la dificultat és tornar a treballar amb el que ha sortit avui, el proper dia, perquè ve d'un lloc que no sàbies i has de poder tornar allà, tenir-ho present un altre cop.

CHABELA: ... portar el treball a la consciència, perquè surt de l'inconscient. Al principi no saps raonar ben bé el que passa fins que el treball reposa i va parlant.

És a dir, sempre partiu de la vostra pròpia experiència i parreu de la vostra història, també a Racons amb el tema de la violència...

MIREIA: ... crec que el tema de la violència ha fet que treballéssim d'una manera més personal, cada una té la violència al seu lloc i la reconeix diferent que l'altra, i per això és una construcció amb "solos". A la peça anterior no va ser així, sortíem sempre totes.

"Solos", sí, però teixits entre vosaltres i amb el públic, en un espai on entràveu i sortíeu durant tota l'actuació, formant-hi part...

ÀGNES: ... sí, entre "solo" i "solo" cosíem com si fos un *patchwork*, fèiem un acompanyament. La peça està plena de moltes dones; treballem molt des de nosaltres però la dona de cada "solo" podia ser

qualsevol de nosaltres i del públic. Hi ha un punt on connectes amb més coses que no només tu, encara que sempre parteixis de tu. És anar des d'allò petit, allò humil de la teva experiència a l'exterior, als arquetips. Per exemple, la Chabela, amb la Pena Negra connecta amb tota una raça de dones de "luto":

"La violencia en mis rodillas. La violencia de una pena muy antigua, la pena heredada y delegada a la condición femenina. La pena tejiendo una crisálida. La condición salvaguardada en una crisálida. Tejida con la seda negra de la resignación, urdida por los hilos negros de la religión, la imposición, la violación, la castración...Y dentro, latiendo con este son la que posee el secreto de la vida, creciendo con este son, mutando con este son y rompiendo con este son para transformar en alas sus deseos y el aire en su realización."

L'estima a la relació i el vincle entre les Ranes és un eix vertebrador del col·lectiu, del treball... com és aquesta relació?

MIREIA: Quan ens trobem dediquem un parell d'hores per parlar. També mengem perquè la Chabela fa uns pastissos molt bons.

ÀGNES: Això és molt propi de les dones. Com has fet tu avui, amb aquestes cireres de l'hort de la teva família, la coca de verdures...

CHABELA: I necessitem aquest temps de trobar-nos, saber com està l'altra.

MIREIA: Tot i que el ritme de cada una és molt diferent hi ha un tarannà similar.

ROSA: La nostra és una manera de treballar que no tothom entén, això de veure'ns cinc hores i assajar dues...

ONA: Perquè no tothom entén que tot és treball, el trobar-nos i parlar i assajar... i gràcies a això nosaltres ens mirem i ens veiem, no cal que

ens parlem massa per comprendre'ns.

... gràcies a les cinc hores de compartir, parlar, assajar i menjar pastissos de la Chabela...

MIREIA: Jo he après amb les Ranes que aquest temps abans de l'assaig o les lectures porta a un lloc, que no són dues coses separades.

Us moveu des de la llibertat...

ÀGNES: Les Ranes et donen un marc obert i tot un món per triar. L'interessant és, com diu Rilke, no buscar les respostes sinó viure les preguntes, així les respostes aniran venint al seu aire, tu no les faràs venir. És acaronar la pregunta, estar-hi, portar-la. A Racons la pregunta era *-què passa amb la violència contra la dona?, és contra? és dins? és fora? és de...?* i portar-la durant cinc mesos molt intensos.

© Josep Maria Mestre

"En els racons del nostre cos"

I els "solos" tenen les seves connexions molt fortes i les seves coincidències; us trobeu a llocs comuns, com ara anar vestides amb capes de vestits i treure-se'n un de fosc, seriós i trist per deixar veure'n un altre de colors i lluminós; us transformeu, transformant el dolor en vida, la pena en alegria...

ONA: I el vestit és la pell i totes canviem de pell...alliberem...

ÀGNES: Teníem molt clar que buscàvem sortir de la violència, no ens volíem quedar allà, amb el drama, amb la duresa, amb la denúncia... buscar obertura, creixement, transformació. Com deia al final del meu poema: "*¿Cómo era? ¿Yo acuso? ¡Y a quién le importa esta palabra!*"

El poema del meu "solo" sorgeix treballant l'agressor al cos... a mi, em va sortir l'agressor al "dedo índice que escupe":

"... una mujer a un índice pegada..."

Un dedo índice escupe recriminaciones y acusaciones contra una mujer. La voz autoritaria y paternalista, ¿viene del exterior? ¿o ha sido ya interiorizada por la propia mujer? Ella pasa de la impotencia a la rabia y encuentra así su voz. Rompe el corsé de las palabras desvalorizantes. Primero devuelve las acusaciones, luego subvierte las frases con imaginación. Danza las palabras y repara el daño que causaron. Así logra la escucha. Mueve el silencio de los que hablan sin voz. Entra en un lugar donde la comunicación fluye sin palabras.

El dedo índice escupe:

Yo te acuso
de ser sólo una mitad
fragmentada
cortada
manirrota

sólo eres una mitad
y yo te acuso

con mi dedo te señalo
indico hacía donde

pérdida
loca
enmarañada
sin mi, no

silba sin voz
para llamar a
tu perro vencedor
vencida
por mi dedo acusador.

Y la mujer habla:

Yo te acuso
sin dedo
sin voz
con rostro
te acuso
pérdida
enmarañada
manirrota
fragmentada
y te acuso.

Sólo soy una mitad
y la otra también.

¿Quién vence al vencedor vencido
cuando la vencida es vencedora?
Vence sin vencimiento,
y el vencejo vuela.
Ven...
(y con voz dulce llama)

¡Perro, perro, perro!

¿Cómo era?
Acuso de recibo
y confirmo
y reconfirmo
y digo, sí
rota, sí,
y fragmentada
y loca, reloca,
loquita cosa
roca caló,
locuaz,
loca de vida
y de alegría

localizada.
Estoy aquí.

¡Oye!
Son los que silban sin voz.
(danza el silencio de los que silban sin voz)

¿Cómo era?
¿Yo acuso?
¡Y a quién le importa esta palabra!”

ÀGNES: El poema em va sortir a les últimes cinc setmanes de treball, però durant molts dies havia pensat: “*ostres no surt res, estic bloquejada...*”

...en treballar amb el vostre procés personal, la vostra història, allò es bloqueja fins que el propi procés segueix camí...

MIREIA: Sí i l'Ona ens transmet confiança, que el que hagi de sorgir,

sorgirà. I és cert, i succeeix sense córrer, sense precipitar-ho, amb l'escolta.

La vostra feina té un poder sanador, per a vosaltres i també per a qui us mira i us veu, l'altre que us escolta... la Núria Bèitia em deia que va sortir de Racons amb "alegría en el corazón"...

TOTES: Que bonic, que bé...

El final de Racons és l'expressió pura de l'amor, com si tota resolució de conflicte hagués de passar pel registre de l'amor, un amor que no espera res a canvi, que allibera, perdona, que no em pertany, que no cal pensar ni pesar, un amor que és...

ROSA: El final és una catarsis. Les abraçades de cor entre nosaltres i amb el públic... "un final a raudales". Mucha gente se emocionó y hubo quien lloró.

ÀGNES: Va ser molt bonic no acabar amb un aplaudiment a escena. El treball és sanador per a nosaltres, ho són les sessions amb l'Ona sense ser Rana. Perquè ser Rana és un compromís, és molta feina, moltes hores, temps, desig de fer-ho, repetir, depurar...

ONA: I és clar, es mouen coses entre nosaltres també...

ÀGNES: Les crisis les portem molt bé. En un mes totes vam tenir crisis però mai coincidíem, sempre hi havia una que deia "ànim! endavant" i alternàvem i ens recolzàvem.

Vosaltres dieu que heu treballat a Racons del Cos des de la llibertat... heu pensant on teniu la llibertat al cos?

ONA: En el "corasón". La meva llibertat està al cor, sinó estic al cor no estic a cap lloc.

ÀGNES: Doncs jo pensava que la llibertat estava aquí -s'assenyala darrera de l'espatlla- a les ales. Les ales que li surten del vestit a la Mireia al seu "solo" són fantàstiques!...

Fa mal
estreny
t'agrado...

M'agrada?

Tires de pell seca
bombolles d'aire
línies que es fan corbes
corbes tèbies
gotes d'aigua

© Cristina Pompeat.

Col·lectiu de dansa Les Ranec.

em pots donar la mà?

Buits i a cegues
ens podem acompanyar
deixa'm volar
deixa't volar

ONA: Si, cadascuna té la seva llibertat a un lloc, però potser La Llibertat està al cor.

ÀGNES: Del nostre treball m'agrada que no busquem mai La Llibertat, La Història, La Veritat, busquem petites llibertats, petites històries, petites veritats...

ONA: No hi ha pretensió, es tracta d'estar allà, viure el treball i veure què en sorgeix, sense limitar-nos a buscar res.

I així és quan treballa amb moviment integral i intento, per exemple, separar el dit petit del peu dels altres dits, sense aixecar-los de terra, sense moure'n cap altre. Al principi, el dit no et fa cas... (riuen i totes ens posem a provar de separar el dit petit dels altres...) però després d'insistir-hi el dit petit es mou, connectes amb un racó del teu cos i també amb els seus continguts emocionals, la seva història, la teva...

CHABELA: ...sí, i les coincidències, el dit petit és per a totes obertura, sensació d'ocupar més espai.

Parlant de la sensació d'obertura... Milagros Rivera deia al Seminari "... Porque el cuerpo humano está más allá de la ley. Lo que la política de las mujeres está trayendo al centro de la política es, precisamente, el cuerpo humano, el cuerpo humano en su grandeza y en su fragilidad. El cuerpo humano está, históricamente, en el centro de muchas vidas femeninas. Porque es el cuerpo de mujer el que, por azar o por gracia pero necesariamente, tiene la capacidad de dar vida, de ser dos, de estar abierto a lo otro." Com sentiu vosaltres aquesta obertura femenina

a l'altre, com la sentiu al cos...

ÀGNES: Jo acabo de tenir un fill. Aquesta és la meva experiència que ha estat transformadora, però no crec que l'obertura hagi de passar necessàriament per la maternitat... Jo sóc molt masculina així que per a mi poder parir ha estat meravellós (*val a dir que l'Àgnes a mi em sembla, com les altres Ranes, una dona de cap a peus*). Ser dona significa tenir aquesta capacitat d'obertura però pots no fer-la servir, jo no l'he fet servir per a molt temps, perquè ens podem posar una cuirassa... tot just començo ara a treballar l'escolta de l'altre.

ONA: Si parlem d'ara, sento queicom molt gran, escoltar l'altre, saber que estar a prop teu. I han de passar tantes coses per arribar a aquest punt! Si ho penso des del que sento i des d'on espiritualment em connecto, hi ha molt amor, i aquesta és la única manera, estimar encara que, "a pesar de", entendre que l'altre, igual que tu, està en un procés, que cadascú està en un procés diferent. De vegades el procés de l'altra persona et fa mal, i tu també has d'aprendre com estàs davant d'aquest procés de l'altra persona i adonar-te que tu tens l'opció que et faci mal o no te'n faci. Si veus a l'altra en el seu procés, separat de tu, podràs estar-hi; quan no podem fer això, no entenem l'altre.

És la part del món femení que pot fer-ho. Però la part masculina de l'humà, tant d'home com de dona, també hi és i hem d'anar sumant i entenent, quan em sento només dona i no m'escolto tota sencera, aleshores em sento limitada.

Això necessita temps. Moltes vegades m'he trobat estimant i donant perquè volia que m'estimessin. T'adones del treball que has de fer, que et perds moltes coses de tu i de l'altre, que no estàs sent tu... i t'adones que t'has d'estimar a tu, t'has d'entendre a tu, no has d'esperar que l'altre t'ho solucioni... La seducció i el sexe són llocs on estem atrapats. La part sexual quan es porta des del "t'atrapo" és un pal, no serveix per solucionar res. El femení és una altra cosa molt més gran. El masculí és també meravellós. Si sabéssim escoltar, sentir el cor i anar fent el camí

junts... Però la gent té el sexe mal entès. Manca solucionar "que és el sexe per a mi". Transcendir aquest lloc de possessió que és una confusió. Si a la fi, pots veure a l'altre com un mirall teu, si la pots escoltar, veus que és una persona que et va donant coses.

CHABELA: La apertura femenina... yo la siento innata... en mí... intento, incluirme en el otro o incluir el otro en mí... formamos parte de algo, de lo mismo.

Entiendo la apertura femenina, como la capacidad de dar. Entiendo el masculino como el "ES" y el femenino lo veo más disperso -en positivo- que abarca mas espacio, es indefinido pero integra y se integra... estoy hablando desde la sensación...

Para mi es la capacidad de dar y de acoger.

MIREIA: Per a mi té a veure amb la capacitat d'empatia, veus a l'altre i et col·loques, no cal que et doni moltes explicacions, estàs a prop de l'altre. Com pots acompanyar a l'altre, connectar amb la seva emoció, amb el lloc on pot estar, encara que et puguis equivocar, però la capacitat està present. A les dones això apareix molt ràpid. Això és per a mi l'obertura.

ROSA: No sóc capaç de deixar d'exigir, un punt estúpid en el qual estic encallada i per això estic sola. Sento que és la meva capacitat d'obrir de cor i admetre, admetre i ser generosa. Però es quan dic: "i jo que!" quan començo a exigir i a tancar, quan la meva capacitat se'n va a orris.

Tenim l'altre davant i el volem etiquetar, classificar, controlar, potser hauríem de treballar amb l'altre sense aquesta compulsió... com diu María Milagros Rivera "... educar y educarnos obstinadamente en la alteridad : practicarla en los contextos más cercanos, ejercitarnos en ella día a día partiendo cada cual de sí, para aprender a soportarla, a no destruirla con la fuerza ni a integrarla con derechos ni a clasificarla con políticas de identidad; para aprender a reconocerla una y otra vez como

el límite necesario que nos libra de la falsa omnipotencia, para aprender a atesorarla como una joya porque sin límite no hay simbólico, no hay sentido de la vida y de las relaciones. Educar en la alteridad en particular a los hombres, a los chicos, a los niños; y educarse entre sí los hombres, pues son hombres quienes, en Occidente y quizá no solo en Occidente, más han luchado y luchan para anular la alteridad, para colonizarla, para reducirla, para clasificarla”.

ONA: Si tu no has treballat el “quererte a ti”, això falla. Sovint ens amaguem criticant a l'altre; entrem a un lloc sense sortida, tanquem totes les portetes. Necessitem sentir-nos coses boniques i no ens les sabem dir ni donar a nosaltres mateixes. Al món quotidià, és difícil trobar-se a algú que fàcilment et faci un “piropo”. Ja no tenim temps de fer aquelles mirades que t'omplen, quan algú que no coneixes de res et mira i amb aquella mirada “te ha dado lugar”, t'ha mirat sense crítica ni judici.

D'altra banda hi ha la por... on ens porta la por? Quan ets petit et diuen: “no facis això” tancant-te en un lloc. És la por dels grans vers els més petits... i és amb els nens i les nenes que hem de construir i netejar-nos a nosaltres. Aquest és un treball que hauria de fer tot ésser humà encara que no tingui fills propis. Netejar la paraula i el missatge i això és una voluntat que ha de néixer... Jo m'encamino perquè vaig donant i nodrint... les petites llavors són les importants.

Tomar a tu, una i altra vegada a dins teu, resoldre els propis conflictes per poder resoldre els que tenim o poden sorgir amb l'altre...

ONA: Treballar amb tu perquè has vingut a aquest món a dir coses, i dir-les des d'aquest lloc, de l'intern que construeix, no del personatge que creem...

Si, i això et col·loca en una posició de vulnerabilitat... és un risc i una opció. El cert, és que des de la pròpia vulnerabilitat connectes amb la teva veritable fortalesa...

ONA: És tanta la por, de no haver fet.... tanta ràbia. Si l'humà sabés que no està sol sinó interconnectat...

ÀGNES: És una passada aquesta vida, tot està allà per ajudar-nos. El treball, nosaltres... Jo he après a ser femenina a través de la meua parella que és home. Tot està per dir-nos quelcom... tenir un fill, estar aquí ara compartint aquest moment, que tu ens facis aquesta pregunta tan complexa que ens fa reflexionar... Totes les coses que tenim, que vénen de la infància, que són un regal pel viatge... el meu viatge és una recerca del femení i aquest apareix a llocs inesperats. M'apareixen moltes mares.... un dia ve una dona i et dóna aquell missatge que mai no havies captat abans... el femení m'arriba molt i per llocs que no hauria sospitat, la màgia de l'obertura.... Avui ha vingut la Mireia a tenir cura del meu fill i ha estat fabulós, perquè he vist una Maternitat amb el meu fill.

ONA: Tu has de tenir cura dels teus fills però també de tots els nens i nenes, perquè ells i elles ens donen molt i ens ensenyen molt... has de tenir cura de tots. Si ho féssim així podríem sentir tant amor sempre... perquè el món esta ple de nens i nenes...

ÀGNES: Si tinguéssim aquest sentiment de pertinença àmplia, d'interconnexió, seria impossible matar algú o fer mal algú, perquè seria fer-ho a tu mateixa.

Hem parlat de la maternitat i de la relació amb els nens i les nenes. Al Seminari, l'Asunción López ens recorda la importància del vincle amb la mare: "reconocer autoridad a la madre es un cambio de civilización, para mí y para muchas mujeres, porque restituye el sentido de sí y por tanto introduce una medida en la relación de apertura con lo otro. Así poco a poco la confusión se retira y la confianza se recobra. (...) Lo que está en juego es un proceso de reconocimiento de la madre concreta de cada una, que en mi experiencia ha sido complejo y multiforme y ha supuesto un acercamiento a ella en primer lugar como madre pero paulatinamente el reconocimiento se ha ido desplazando hacia la mujer

que es y ha sido, de la que puedo aprender y también disentir porque el reconocimiento no es idealización (...) El reconocimiento de autoridad creo que pasa por ese saber amar a la madre real no a la imaginaria, y es lo que abre a un orden simbólico que permite aprender de los conflictos y encontrar otras palabras para nombrar el amor y practicar la alteridad".

Hem parlat de la importància de tornar sempre a sí, per obrir-nos a la relació amb l'altre. A vegades, a l'entredones, es manifesta certa dificultat a les relacions polítiques, potser perquè hi portem les nostres parts no resoltes, pot ser perquè vivim aquestes situacions desconnectades de l'ordre matern –per tant, de l'amor propi i de l'amor pels altres. Un lloc on encara no ha arribat la llum de la nostra relació materna sanada, pel que encara no hem trobat altres paraules per anomenar l'amor i seguir practicant l'alteritat. Com és la vostra experiència política amb dones i com creieu que l'ordre matern pot atravesar-la?

ROSA: No he tingut bona relació amb la mare durant molts anys, però l'hem anat llimant, ens hem anat entenent i estimant. Crec que no ha afectat a les meves relacions amb dones. No he tingut conflictes importants amb dones.

ÀGNES: Sobretot jo he tingut conflicte amb mi mateixa, arrel d'una mala relació amb la mare, però com deia sempre m'han vingut altres mares. La relació amb l'altra que és dona, l'he buscat sempre, m'ha donat molt, ha estat l'obertura, l'estimació. Molta dificultat per vincular-me amb mí... un gran negatiu que dificulta la relació amb el món... però no necessàriament amb les dones.

CHABELA: Jo no he tingut dificultat amb les dones... Pensant ara... si que he repetit situacions viscudes amb la meva mare... excés de confiança... i quan s'han repetit, m'he dit "això ja ha passat amb la meva mare", un malentès o quelcom que no m'agrada de la meva mare... si jo he vist en l'altre, que pot ser dona però també pot no ser-ho, reflectida la meva mare, m'he tancat.

MIREIA: La dificultat a mi m'arriba veient com em semblo a la meva mare. Ara no tinc una relació dolenta, ni em recordo de quan era tant difícil... també amb el meu pare... Ara estic en un altre lloc i els hi agraeixo als dos. De vegades, encara em trobo fent coses per tal de ser estimada pel meu pare... és que em semblo molt a la mare i he d'estar atenta. No sé si vull ser així. Aquí hi ha molta feina a fer encara.

De qui més he après és de les amigues, que m'han donat altres possibilitats. Tinc agraïment per la meva relació amb dones. També és cert que, aquesta filla que he estat de la meva mare, a vegades salta a la meva relació amb les dones, i a vegades he de parar i col·locar-me d'igual a igual, perquè si que s'ha donat com un "decalaix", entre nosaltres. Perquè de vegades em col·loco en un lloc que no el vull, he de recordar-me que sóc una dona, igual que l'altra dona que tinc davant, que la meva mare, que la meva germana, que sóc igual, que no sóc la filla... Les dones m'han ensenyat sempre: la mare, l'àvia, amigues, germanes...

ONA: Sento que som cadena amb la mare. Jo tinc cinc germans. De petita no volia jugar amb les altres nenes. Em cansava jugar a nines i jugava "a cos" amb els meus germans. Va haver-hi tot un temps que tenia cura dels germans petits, i em sentia prop de la mare. Després va haver-hi un trencament i no acceptava la mare, no m'hi volia semblar, no m'agradaven les seves debilitats, jo volia ser molt forta. M'agradava la part de l'amor, no m'agradava la part sotmesa i lluitava molt amb aquesta part.

De més gran he estat amb la mare, però no l'he acceptada fins fa poc... estava enfadada... En una crisi recent em deia: "la meva mare sóc jo i no accepto les seves debilitats perquè jo també les tinc"... quan he pogut veure això, tot i que no ho acabo de pair. M'he adonat que havia de tenir cura de la mare, no tant físicament, sinó tenir cura del que ella és, el que ha donat, el que ella ha estat... tenir-hi cura internament, dins meu, donant-li un lloc d'estima, perquè si ho faig fora però no dintre... no serveix de res. Va ser un *clíc*. El més important a la meva vida ha estat

entrar internament en aquest lloc amb la meva mare... i això estava aquí dintre (assenyala el cor). Va ser un descans immens sentir això. Ara veig a la meva mare i m'hi enfado i després l'abraço i li demano perdó... però dintre s'ha obert aquest petit santuari on puc sentir que és això el que he de fer.

La mare t'ha dut dintre seu. Ho he vist amb el meu fill, hi ha un lloc de comunicació que no passa per les paraules. Entre la meva mare i jo ha passat encara que no ho recordi. I a ella amb la seva mare, igual. I quan sento això, sento que és una cadena i que en sóc part. Si la meva mare no ha pogut netejar el que és... si jo ho netejo puc ajudar-la, però jo he de fer-me responsable d'això des d'un bon lloc.

A la meva mare, no li reclamo el que no ha fet bé; ella ho ha fet el millor que sabia. La lluita per acceptar a la mare és la lluita per acceptar-me a mi mateixa.

ROSA: Acceptar, sí, però afirmo que no vull ser com la meva mare, he vist com és però no vull ser com ella. Jo sóc una altra.

ONA: No has de ser com ella, tu ets tu, única, però si que portem una trajectòria, de petites vivim amb els pares, s'han creat unes sensacions que estan sempre funcionant... Això, també ets tu.

CHABELA: ... jo sóc filla de la meva mare.

ROSA: Sí, però no sóc ella.

ONA: Hi ha un lloc a la ment que ens sembla que ja hi som, que ho hem entès, no vull ser com ella, no vull entrar en el seu lloc, és el seu, no és el meu... Entrar en aquest lloc, fa que m'amagui i no m'ajuda a ser jo mateixa. Fins que m'adono que no he d'estar barallant-me amb l'altre... hi ha llocs de confusió, estem en aquesta lluita i no podem veure amb claredat què hem de fer.

CHABELA: ... perquè ens quedem en la negació.

ONA: ...en el moment que ens quedem a la negació, en el jo no vull, no donem opció a l'altre...

ROSA: Jo aquest "no vull" el vaig viure molt en un moment, jo no volia passar per segons quines coses sinó que he d'anar per un altre camí i amb la separació he anat entenent moltes coses i acceptant...

Deia la Rosa a En Els Racons del Nostre Cos:

»Me estoy haciendo de lentos acontecimientos silenciosos (...) No conozco la astucia (...) soy clara y sin pudor, soy entera y tajante, y no sé seducir. Nazco pura, sin afeites, nazco gigante. Mujer corteza inexpugnable, mujer con raíces profundas e intrincadas, con voracidad geocéntrica, buscándose (...) Yo nazco para inventar caminos y arar surcos nuevos, jugando a la felicidad desconocida y apostándolo todo».¹

MIREIA: ... acceptant i reconeixent el que t'ha ensenyat i donat...

CHABELA: ... i aleshores sents que ella t'ha donat una clau per entendre la vida.

Nota:

1. Del libro: *Con las mujeres nicaragüenses. "Desandando el camino hacia el futuro"*.